

3. Толстокорова А. В. *Транзитная миграция в Украине*. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/tranzitnaya-migratsiya-v-ukraine>.

ОЛЕГ ВАСЬКО

Науковий керівник:

к.е.н., доцент Кривоус В. Б.

КРИЗА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

На думку багатьох вчених сьогоднішня криза соціальної політики ЄС є найбільш глибокою з часів заснування співтовариства. Соціальні моделі європейських країн сформувалися та отримали своє фінансове втілення у другій половині ХХ ст. і для більшості країн цей процес був еволюційним, хоча якісні стрибки часто відбувалися під впливом гострих криз в економічній, політичній та соціальній сферах.

Соціальна політика ЄС характеризується унікальністю і неспівставністю з точки зору обсягу та розміру соціальних гарантій порівняно з іншими розвиненими країнами світу. Вона базується на активній участі держави у забезпеченні соціальних гарантій, їх включенні до переліку прав людини, принципах солідарності та справедливості, а також понятті соціального партнерства та діалогу. Статистичні дані показують (див. табл. 1), що для країн ЄС властиві більші витрати на соціальні потреби порівняно з іншими розвиненими країнами, але водночас існує суттєва відмінність у їх рівні в рамках самого інтеграційного угруповання. «Нові» країни ЄС, а також південні (Греція, Іспанія та Португалія) знаходяться нижче середнього показника для ЄС в цілому. Відтак для країн південної Європи, де соціальний захист знаходився на зародковому рівні, приєднання до ЄС означало підвищення рівня соціального захисту. А для скандинавських країн приєднання до ЄС пов'язують із зниженням досягнутого рівня. Тому поглиблення розриву у рівні соціального забезпечення зумовило реалізацію політики соціального зближення в кінці 1990-х рр. – на початку 2000-х рр., що супроводжувалася розробкою і прийняттям п'ятирічних програм «Соціальної дії» [1]. Кожна країна повинна була представляти щорічний план вирішення питань у соціальній сфері, а також звітувати про його виконання. Через фонди Регіонального розвитку та Соціального згуртування фінансувалися програми, спрямовані на зближення рівня життя європейських країн та окремих «відсталіх» регіонів. Країни Східної Європи, які приєднувалися до ЄС, переходили від централізованої до корпоративської моделі соціального забезпечення, але поки що не досягнули такого самого рівня соціального забезпечення, що характерний для країн-засновників ЄС.

Витрати на соціальні потреби, 2009–2011 (% від ВВП)

	2009	2010	2011
EU-28	29,7	29,4	29,1
EU-27	29,6	29,3	29,0
Euro area (EA-17)	30,4	30,4	30,0
Болгарія	17,2	18,1	17,7
Данія	34,7	34,3	34,3
Естонія	19,0	18,0	16,1
Франція	33,6	33,8	33,6
Латвія	16,9	17,8	15,1
Литва	21,2	19,1	17,0
Нідерланди	31,6	32,1	32,3
Португалія	26,8	26,8	26,5
Румунія	17,1	17,6	16,3
Словаччина	18,8	18,7	18,2
Фінляндія	30,4	30,6	30,0
Ісландія	25,4	24,5	25,0
Норвегія	26,0	25,6	25,2
Швейцарія	26,8	26,8	26,6

Джерело: складено автором на основі [2].

На сьогодні можна виділити чотири базові моделі організації соціальної політики в європейських країнах, що відображають різноманіття ступеня залучення та відповідальності держави, бізнесу, приватних фондів, суспільних організацій, працівників, а також способів формування фондів для покриття витрат у соціальній сфері: корпоративістська, континентальна або бісмарковська модель (передбачає активну участь держави у формуванні та функціонуванні соціальних фондів, обов'язкове медичне страхування та страхування на виробництві); соціал-демократична або скандинавська модель (базується на принципах перерозподілу доходів через загальне прогресивне оподаткування та активній участі держави в організації та забезпеченні соціальних служб); південна або латинська модель (характерна для країн Південної Європи, вирізняється відносно низьким рівнем соціального захисту і несуттєвим втручанням держави у соціальне забезпечення); універсальна або ліберальна модель (представлена у Великій Британії та Ірландії, в яких обмежений обсяг соціальних прав, в основному в охороні здоров'я, надається всім громадянам і резидентам та фінансується із державного бюджету).

Ще у 1986 р. в тексті Єдиного європейського акту заявлена ціль «створення єдиного соціального простору» та гармонізації соціальної політики ЄС. Проте розширення ЄС на південь та схід породило нові проблеми та продемонструвало ілюзорність цих планів. Лісабонський договір, прийнятий у 2007 р., за рік до початку економічної кризи і слідом за приєднанням Румунії і Болгарії до ЄС, відобразив компромісний характер намірів ЄС у соціальній сфері і фактичне відмовлення від наперед заявленої цілі зближення та уніфікації моделей соціального забезпечення. В цілому увесь розвиток ЄС демонструє постійне протиріччя між необхідністю дотримання основи для

економічного розвитку і конкуренції європейських товарів на світовому ринку та необхідністю регулювати взаємовідносини країн-членів в економічній, фінансовій та соціальній сфері заради можливості успішного функціонування наднаціонального економічного, валютного і політичного простору.

На сьогодні країнам ЄС необхідно знайти вирішення проблеми, яка видається не просто складною, а кратно помноженій на кількість країн, що входять до ЄС; поглиблена національними особливостями кожної окремо взятої країни; позицією ЄС по соціальній політиці; а також поглиблена економічними та фінансовими можливостями європейських країн забезпечити соціальні гарантії та зберегти рівень соціального забезпечення. Криза 2008 р. поглибила існуючі і невирішені проблеми в області соціальної політики ЄС та його окремих країн: фінансові показники країн єврозони та витрати на соціальний захист; захист прав трудових мігрантів із країн ЄС; міграція із третіх країн та її регулювання; негативні демографічні тенденції; зростання соціальних витрат у зв'язку із збільшенням вартості послуг і потреб в них; зміна структури зайнятості населення.

Одним із проявів кризи є скорочення виробництва, зменшення робочих місць і зростання безробіття, що призводить до зменшення доходів у державний бюджет та збільшення соціальних статей витрат; зростання безробіття призводить до збільшення кількості людей, які потребують різних форм підтримки держави; скорочення робочих місць і закриття підприємств призводить до зменшення доходів від працедавців, включаючи відрахування у соціальні фонди.

Індикатори безробіття, представлені у доповіді ОЕСР про стан суспільства за 2012 р. показують, що найбільш вразливими соціальними групами є молодь, люди із неповною середньою освітою та іммігранти. У багатьох європейських країнах показники безробіття серед молоді в рази перевищують загальні показники.

Іншою важливою проблемою соціальної політики ЄС є питання пенсій та гарантій по відношенню до пенсіонерів. Політика у відношенні пенсіонерів в умовах кризи є продовженням пенсійної реформи, яка проводиться в європейських країнах з кінця 1990-х рр. для вирішення проблеми «старіння населення». Дана демографічна тенденція веде до посилення фінансового тиску на бюджет. Уряди ряду європейських країн пішли на підвищення пенсійного віку ще до кризи, тепер ця тенденція продовжена.

Сьогодні національні уряди формально володіють правом визначати обсяги і форми соціального забезпечення своїх громадян. Однак вбудовані фінансові та економічні важелі тиску не залишають сумніву у тому, що реальні здатності урядів країн єврозони є ефемерними. Ця обставина зумовлює необхідність розгляду формального та реального впливу країн ЄС на сферу соціальної політики, а також соціальної вартості реформ, що проводяться. Заходи, що пропонуються главами урядів для спасіння економічної і фінансової сфери ЄС, суперечать очікуванням громадян ЄС. У цьому контексті нагального вирішення потребує надзвичайно складна проблема співвідношення економічного обґрунтування заходів, що приймаються, та їх політичною

легітимністю; протиріччя між солідарністю на рівні ЄС та відповідальністю національних урядів за соціальний світ та благополуччя своїх громадян; це очікування громадян і реальна можливість урядів реалізувати свої обіцянки у соціальній сфері; це вимоги ринку і потреба у соціальній стабільності; це співвідношення керованості економіки та механізмів саморегулювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. *European Commission / Employment and social policy // http://europa.eu/Legislation_summaries/employment_and_social_policy/index_en.htm.*
2. *Eurostat / Employment and social policy // http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_social_policy_equality/.*
3. *OECD / Social policies and data // <http://www.oecd.org/els/soc/expenditure.htm>.*

УЛЯНА ДМИТРЕНКО

Науковий керівник:

к.е.н., доцент Лизун М. В.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ФІНАНСОВО-БОРГОВОЇ КРИЗИ НА ВАЛЮТНІ КОЛИВАННЯ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ

Однією з найбільш вагомих переваг введення єдиної європейської валюти стало зниження фінансових ризиків, пов'язаних з коливанням курсів валют, що сприяло розвитку інвестиційного простору серед країн ЄС, підвищенню темпів міжнародної торгівлі, зміцненню європейського фінансового ринку, який до того ж став ще більш гнучким та ліквідним, на макрорівні.

Серед сучасників які зробили свій внесок для розробки та оцінки впливу волатильності євро на економіку країн, приділено увагу в роботах таких зарубіжних та вітчизняних учених: Р. Маккіннон, П. Кенен, М. Корден, Р. Нобель, Дж. Тавлас, Р. Болдвін, Дж. Інграм, Дж. Флемінг, Ч. Енгель, Е. Роуз, Дж. Франкель, А. С. Гальчинський, О. В. Плотніков, С. Я. Боринець, А. С. Філіпенко, О. І. Шнирков, О. І. Рогач, М. А. Дудченко.

Боргова криза в Європейському Союзі – це фінансова криза, яка на сьогодні проявилася в деяких країнах членах ЄС. Причиною цього стало ускладнення обслуговування державного боргу без допомоги третіх осіб. Післякризовий період розвитку країн Європи характеризується високим рівнем невизначеності. Продовжує загострюватися ситуація у Греції, певні труднощі зазнають такі країни як Португалія, Іспанія, Ірландія також Італія через свою слабку фінансову позицію. Подолати усі ці труднощі країнам самостійно буде достатньо важко, тому за цих умов зростає значимість європейського зближення країн, збільшується роль країн ЄС у пошуку антикризових заходів [1].

Дестабілізація євро почалася вже у 2008 році, коли у березні євро відносився до долару США як 1 до 1,25. Це було зумовлено тим, що більшість